

INTERVENȚIA ÎN REȚEA CA DEZIDERAT ÎN ACTIVITATEA PROFESIONIȘTILOR DIN DOMENIUL PROTECȚIEI COPIILOR ÎMPOTRIVA VIOLENȚEI

Elena Davidescu, lector, drd. UPS „Ion Creangă”,
catedra Științe ale Educației

CZU 364.08

Abstract: *Exposure to violence is one of the most important causes of the degradation of the quality of life of the human being, involving major social, economic, psychological and human costs. Because of violence, people aged 15 to 44 die, according to the World Health Organization. The growing and more demanding demand for „quality” of services offered to individuals/groups in any community in case of violence makes it imperative to invest resources and energies in the training and training of all those who practice support professions designed to produce relationship goods. The training of specialists in the field of child protection presupposes a change, change, of both the cognitive structure of the student, his system of values and the technological baggage.*

Keywords: *professional training, collaboration, multidisciplinary team, socio-educational „intervention”, network intervention, violence.*

Actualitatea temei de cercetare. Sociologul *Herbert Blumer* menționa că „o problemă socială nu există pentru societate decât în condițiile în care este recunoscută de către aceasta... condițiile sociale pot fi ignorate la un moment dat, fără a exista schimbarea în structură, dar, într-o anumită perioadă, ceea ce a fost ignorat poate genera mari și grave motive de îngrijorare” [6, p.15].

Afirmația sociologului este relevantă pentru analiza unei problematici precum cea a violenței care, din cauza abordării într-o manieră conservatoare și tradiționalistă, a atras atenția asupra gravelor consecințe pe care le generează abia la începutul anilor ,70. În prezent, schimbările care există în raport cu acest aspect se datorează, cu

siguranță, psihosociologilor și asistenților sociali care au reușit să demonstreze faptul că problemele vieții private reprezintă probleme sociale, care nu pot fi prevenite și soluționate decât cu și prin societate.

Analiza cauzelor care generează violență, implică identificarea și investigarea caracteristicilor individuale, care pot genera premisele instaurării comportamentului violent. În acest context, *teoria învățării sociale, biopsihosocială, teoriile resursei, schimbului, investiției, a puterii maritale și a relației traumatice se axează pe explorarea atât a particularităților indivizilor, cât și a personalității cuplului.*

În raportul intitulat *World Report on Violence and Health*, Organizația Mondială a Sănătății, definește *violența* ca reprezentând „utilizarea intenționată a forței sau a puterii asupra propriei persoane, altei persoane, grup sau comunitate, ce are ca rezultate sau există probabilitatea ca rezultatele să genereze injurii, deces, afectarea psihică, dezvoltarea necorespunzătoare ori deprivare”. În contextul prevalenței problematice, aceeași organizație realizează o tipologie a violenței care se manifestă la trei nivele: *personal, interpersonal și colectiv*. În ceea ce privește primul nivel, diferitele forme de manifestare a violenței vizează comportamentul suicidar și diferite tipuri de abuzuri îndreptate asupra propriei persoane. La nivel interpersonal, violența se manifestă în familie (violența asupra copilului, partenerului și persoanelor în vârstă) și comunitate (actele de violență provocate de cunoscuți și străini). În ceea ce privește nivelul colectiv, violența vizează contextul social, politic și economic. Gravitatea fenomenului, atât din punct de vedere al diferitelor forme de manifestare, cât și al consecințelor, este manifestată în special din cauza interferării și influențării reciproce, în sens negativ, ale celor trei nivele: personal, interpersonal și colectiv. Iată de ce intervenția asupra unui nivel, de exemplu nivelul interpersonal, nu poate genera efecte curative decât dacă se acționează și asupra celorlalte două. Acțiunea asupra unui singur nivel determină o abordare focalizată, pe termen scurt, fără realizarea unei diagnoze de tip holistic, singura în măsură să creioneze prevenția, intervenția și diminuarea prevalenței fenomenului.

Violența familială este analizată în contextul unor factori situaționali care sunt învățați pe parcursul procesului de socializare. Acești factori contextuali reunesc caracteristicile individuale, particularitățile cuplului, dar și aspectele specifice societății, precum influența acesteia asupra personalităților agresive. Astfel, identificarea, recunoașterea și asumarea etiologiei violenței a reprezentat cel mai important demers în vederea creării unor acțiuni sociale și programe educaționale menite să ofere suport, sprijin victimelor, agresorilor și victimelor colaterale (copii, familie extinsă) [1, p.229].

Scopul cercetării: delimitarea specificului intervenției în rețea ca deziderat în activitatea profesioniștilor din domeniul protecției copiilor împotriva violenței.

Expunerea conținutului de bază. Cunoașterea tipologiei violenței permite cercetătorilor, specialiștilor și factorilor de decizie să acționeze astfel încât focalizarea pe un anumit nivel să genereze o intervenție conexă și asupra celorlalte. În cele ce urmează, vom analiza specificul intervenției în rețea în raport cu problema violenței. În acest context, diversitatea serviciilor acordate copiilor/familiei/agresorilor/persoanelor implicate, au fost tratate organizate pe baza unor grupuri (echipe) de lucru orientate către un obiectiv - acela de a da un răspuns adecvat necesităților, respectând complexitatea acestora - și au fost alcătuite din profesioniștii din domeniul protecției copiilor cu diverse competențe profesionale.

Echipa, ca ansamblu de specialiști proveniți din diferite discipline, care colaborează între ele, nu este un dat recent. Acest tip de organizare a muncii se bazează pe logică de tip cumulativ și răspunde unor exigențe multidisciplinare cu caracter tehnic: în esență, există convingerea că diversele „cazuri” ar prezenta o complexitate de aspecte pe care asistentul social, singur, nu este capabil să o surprindă, și, de aceea, are nevoie de aportul altor specialiști: medic, psiholog, pedagog social, jurist, etc. [3, p.209]. Astfel, s-a constituit progresiv o cultură a grupurilor de lucru născută din diversele cerințe ale comunității: *educatori, profesori și*

psihologi colaborează pentru a-i ajuta pe cei tineri să înfrunte problemele tranziției de la o fază de evoluție la alta; *medici, psihologi, educatori, infirmieri și asistenți sociali* colaborează pentru realizarea unor complexe intervenții preventive; *asistenți la domiciliu, infirmieri, medici și psihologi* lucrează împreună pentru a oferi un sprijin social adecvat bătrânilor care trăiesc singuri, urmărind totodată și evitarea instituționalizării acestora; *pedagogi sociali, asistenți sociali și psihologi* colaborează pentru a asigura sprijin socio-educational copiilor/tinerilor pentru integrarea socio-profesională [3, p.102].

Acolo unde serviciile au fost înființate au apărut însă diverse probleme de tip organizatoric care au influențat negativ eficacitatea și eficiența lor. Multe dintre aceste obstacole, legate în special de funcționarea grupurilor de lucru, sunt datorate cu siguranță formării profesională prea puțin omogenă de care a beneficiat fiecare dintre profesioniștii ce le compun. În prezent viitorii profesioniști sunt formați pe baza unor tehnici de specializare verificate, care au ca finalitate gestiunea raporturilor interpersonale și de grup, tehnici care de cele mai multe ori nu mai țin pasul cu progresul disciplinelor sociale și psihologice din care provin.

Pentru a depăși impasul generat de aceste diferențe instituționalizate trebuie imaginată o sferă comună pentru formarea celor ce activează în același serviciu. În practică, după formarea de bază proprie oricărei profesii, la începutul carierei și în raport cu tipul de funcție pe care fiecare specialist trebuie să o îndeplinească în cadrul instituției ce furnizează serviciile, ar trebui organizate stagii formative intensive și de scurtă durată, accesibile tuturor profesioniștilor din domeniul protecției copiilor împotriva violenței, menite să amplifice capacitatea lor de colaborare interprofesională, stagii cu conținuturi în parte omogene, în parte specifice diferitelor profesii, dar articulate între ele. Astfel de cicluri ar trebui să poată fi urmate și de fiecare dată când un profesionist, împreună cu alții, își asumă o sarcină diferită de cea îndeplinită anterior, dar înrudită cu profesia sa: să-l faciliteze astfel

transferuri utile pentru stimularea inițiativei unor specialiști, care se simt de-acum lipsiți de interes pentru rutina operativă cotidiană. De altfel, ciclurile formative ar avea avantajul de a nu impune modificări substanțiale ale programelor formative de bază ale diverselor profesii, greu de realizat într-o perioadă relativ scurtă.

Activitatea profesioniștilor din domeniul protecției copiilor împotriva violenței formează un grup de lucru, numit - echipă multidisciplinară, care realizează „intervenția” socio-educativă. Unul dintre secretele bunei funcționări a unei echipe este luarea în considerare a faptului că **diversitatea** reprezintă o bogăție și nu neapărat un subiect de divergență. Diversitatea, dacă este lipsită de judecăți de valoare și de prejudecăți, poate conduce la o pluralitate a cunoștințelor, la o întărire a competențelor prin faptul că experiențele unei persoane le pot îmbogăți pe ale altele și reciproc [2, p.347].

Prin expresia „*intervenții*” *socio-educative* desemnăm o serie de intervenții sociale făcute de diferite categorii de profesioniști (profesori, reprezentanți ai unor profesii din mediul sănătății, dar mai ales ai profesiilor legate de lucrul social și ajutorul la domiciliu). Acestea pot fi de trei tipuri, în funcție de poziția educativă pe care profesioniștii o pot ocupa:

- Cei care asigură o funcție educativă specifică și în mod evident complementară acțiunii educative familiale.
- Cei care ajută părinții sau grupul familial să furnizeze sarcini educative, mai ales atunci când părinții sunt în dificultate.
- Cei care, intervenind pe lângă părinți pentru a atenua slăbiciunile acestora, asumă adesea cu titlu temporar esențialul activităților familiale de educație, în centre de plasament sau centre comunitare, în servicii de plasament familial, ori în domeniul celor care substituie familia [5].

Oricare ar fi forma de intervenție socială pe care o practică, lucrătorul social are nevoie să discute despre experiențele sale pentru a

putea lua distanță față de situațiile adesea dificile pe care trebuie să le rezolve. Echipele sunt cel mai adesea pluridisciplinare și, chiar dacă în componența lor intră personalități aparținând aceleiași culturi profesionale, ele sunt plurale la nivelul personalităților care fac parte din echipă. Această pluralitate permite îmbogățirea dezbaterilor, punerea de întrebări și imprimarea unui sens intervențiilor. Dacă echipa ajunge să se organizeze, ea va întări anumite principii și va da mai multă suplețe interpretării și aplicării anumitor reguli.

Rezultatele și interpretarea lor. Pentru a răspunde unora dintre problemele ridicate de către beneficiari, este deseori necesar ca profesioniștii să lucreze în rețea. *Activitatea în rețea* reprezintă un model de organizare a lucrului în grup a profesioniștilor, al cărui obiectiv este utilizarea legăturii sociale ca instrument de găsire a răspunsurilor pentru problemele date.

K. Lewin afirmă că **grupul de lucru** e un grup constituit din indivizi diferiți din punctul de vedere al profesiei specifice fiecăruia, al cărui scop este elaborarea sau realizarea unui proiect, a cărui eficacitate depinde de precizia cu care sunt interpretate exigențele persoanelor (cetățenilor) în avantajul cărora este alcătuit proiectul, ca și de buna comunicare din interiorul grupului și dintre grup și instituția din care face parte. Așadar, precizia în definirea scopurilor și a strategiei utilizabile pentru atingerea lor, **capacitatea de colaborare între membrii grupului** și instituția în care funcționează sunt factori esențiali pentru asigurarea coeziunii și a eficienței grupului de lucru.

Grupul reprezintă pentru fiecare specialist în parte - un instrument care îl ajută să atingă un scop dat, dar aceasta nu înseamnă că nu pot exista probleme de adaptare a individului la grup, pentru că apartenența la un grup de lucru presupune existența unor anumite abilități sociale și respectarea anumitor reguli proprii lucrului în comun, chiar dacă se păstrează, în interiorul grupului, un spațiu de mișcare fără restricții, suficient pentru satisfacerea propriilor cerințe. Acest spațiu în care mișcarea e liberă poate fi definit ca o posibilitate asigurată fiecăru

specialist de a se simți valoros lângă ceilalți, de a se bucura de considerație, de a putea lua anumite decizii și de a avea anumite inițiative. Dacă acest spațiu de mișcare a persoanei în cadrul grupului e prea restrâns, individul va fi frustrat și nemulțumit, iar acest lucru va avea repercusiuni negative atât asupra celorlalți membri, cât și asupra activității grupului [3, p.270].

Intervenția în rețea e o modalitate de a gândi și de a face lucrul social. „Ea constă în a lua în considerare problemele societății ca fiind probleme generate de relații sociale și aspiră la rezolvarea lor nu doar pe baza factorilor pur individuali/voluntariști sau, dimpotrivă, pur colectivi/structurali, ci prin intermediul noilor relații sociale și al noilor puneri în relație” [4].

Rețeaua este un instrument multidimensional, complex și creativ. Prin intermediul rețelei, pornind de la o problemă dată, ne punem întrebări cu privire la ceea ce se întâmplă în societate, la cauzele problemelor. Ea reprezintă o manieră de a lua în considerare ansamblul sistemului din jurul problemei. Există mai multe forme de rețea: *rețea primară* (mediul natural) și *rețea secundară* de două tipuri: a. creată profesionist pentru a putea face față unei probleme; b. creată de către utilizatorii serviciilor care devin, astfel, furnizori de servicii (asociații).

Rețeaua permite mobilizarea inteligenței colective și găsirea de soluții pentru probleme, mai degrabă reflectând la fiecare situație specifică decât răspunzând printr-o punere în aplicare parțial adecvată. Rețeaua permite întărirea complementarității resurselor. Practica rețelei este să creeze și să mențină legături, ceea ce necesită: *recunoaștere, ajutor mutual și reciprocitate, încredere și dialog, respectarea celuilalt, refuzul manipulării, grija față de adevăr*. Pentru a face să funcționeze o rețea este nevoie de: animare, reglare, coordonare (pilot); finalitate, obiective recunoscute de către toți (proiect); un parteneriat, prezența profesioniștilor și a beneficiarilor; reciprocitate și convivialitate.

Concluzii:

1. Formarea specialiștilor din domeniul protecției copiilor împotriva violenței, trebuie să fie proiectată în raport cu valorile sociale, în vederea promovării drepturilor și responsabilităților persoanelor. Din aceste afirmații generale, rezultă că formarea profesională mai implică și implicare personală a specialistului și orice motivație pentru punerea în discuție a modalităților și a scopurilor proprii activității.
2. Angajamentul personal în propria activitate a specialistului, dar și disponibilitatea de a pune în discuție aspecte centrale ale propriei identități personale, nu se activează la comandă: sunt fructul opțiunii unor persoane libere ce meditează asupra impactului pe care organizația căreia îi aparțin îl are asupra calității vieții și asupra semnificației angajării personale în funcționarea instituției. De aceea, considerăm, că formarea profesională reprezintă instrumentul principal al sprijinului social care poate fi oferit capacității sintetice a Eu-lui fiecărui profesionist, pentru a putea să-și aducă la zi și să-și redefească sensul propriei activități.
3. Rețeaua, în cazul în care este cu adevărat administrată în funcție de condițiile de mai sus, oferă sens și satisfacție în lucrul specialiștilor, ca și pentru beneficiari, care se simt luați în considerare efectiv ca persoane, în ciuda dificultăților prin care trec.
4. Soluțiile propuse beneficiarilor de rețea sunt mai bine înțelese de către aceștia și, în concluzie, mai temeinic respectate.
5. Beneficiarul se simte susținut și acompaniat, el nemaifiind obiectul unor decizii exterioare.

Bibliografie:

1. Buzducea D. Asistența socială a grupurilor de risc. Iași: Editura Polirom, 2010, 894 p.
2. Kolly S., Rădulescu C., Anghel M. Manual de formare a specialistului în copilăria timpurie, București: Humanitas, 2009. 375 p.

3. Zani B., Palmonari A. Manual de psihologia comunității, Iași: Editura Polirom, 2003, 420 p.
4. Donati P. Travailler en reseau, Geneva: Editions de l'JES, 2009
5. Fablet D. Les professionnels de l'intervention socio-educative, Paris: Ed. V Harmattan, 2006
6. Mitchell C., James L. Evolving health policy on intimate partner violence. În Mitchell C., Anglin D. Intimate partner violence. A health-based perspective, University Press, Oxford, 2009, p.1-18.

